

PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNI UN DIGITĀLĀS TEHNOLOĢIJAS

Zanda Rubene
LU profesore

Pētījuma konteksts

- Labklājības sabiedrībā tehnoloģiju lietotājs vēl **21. gs. pirmajā dekādē bija vidēji 6–13 gadus vecs**, bet **otrajā dekādē jau ir runa par 3–4 gadīgu bērnu un pat zīdaiņu digitālo pratību** (Bleckmann, 2012; Hüther & Schorb 2005; Spanhel 2006; Holloway, Green, Livingstone 2013).
- Ikviens cilvēks informācijas sabiedrībā, arī bērns, atrodas pastāvīgā nesakārtotā informatīvajā plūsmā. Informācijas un komunikācijas tehnoloģiju ienākšana bērnu un jauniešu ikdienā, rada situāciju, ko pētnieki uzskata par unikālu – **bērnu pieredze pieaugušajiem bieži ir nesaprotama.**

Pētījuma konteksts

- Sociālo zinātņu pētījumos plaši tiek runāts par **plaisu starp paaudzēm** – tās pamatā ir dažādas paaudzes pārstāvošu sabiedrības locekļu atšķirīgās prasmes sociālo paradumu konstruēšanā, kā arī viņu atšķirīgās iespējas piekļūt tehnoloģijām (Bleckmann 2012; Rifkins 2004).
- Minētā **digitalizācijas radītā sociālā plaista pēdējos gados palielinās tieši starp pieaugušo un bērnu pirmsskolas un sākumskolas vecumā.**
- Mūsdienām raksturīgais domāšanas un dzīves veidu plurālisms veicina audzināšanas liberalizācijas tendences un **bērncentrētas sabiedrības veidošanos**, kā arī izraisa diskusiju par bērnības izžušanu tās tradicionālajā izpratnē.

Digitālās laikmeta radītie izaicinājumi

- **Mediju prasība tiek nosaukta par vienu no mūsdienu cilvēka sociālās rīcībspējas nozīmīgākajiem indikatoriem.**
- Ņemot vērā to, ka gadsimtiem ilgi pieaugušie ir bijuši bērnu kultūras veidotāji, digitālās realitātes radītie izaicinājumi **pieaugušajiem bieži liek izjust bezspēcību un savas autoritātes mazināšanos.**
- Runa ir par **jaunas mācīšanās kultūras veidošanos**, kas mazinātu plaisu gan starp akadēmiskajām zināšanām un aktuālajām sabiedrības vajadzībām, gan starp paaudzēm.
- Akcents pētīt nevis mediju iedarbību uz bērnu, bet gan – **bērnu kā aktīvu subjektu/aģentu realitātes konstruēšanā komunikācijā ar sociālo un materiālo vidi.**

Pētījumā piedalījās 234 ģimenes no 21 valsts.

Pētījuma jautājumi:

- **Kā bērni, kas jaunāki par 8 gadiem,**

darbojas ar digitālajām tehnoloģijām?

- Kāda ir vecāku starpniecība/iesaiste mazu bērnu tehnoloģiju lietošanā?

Kopīgie secinājumi par situāciju Eiropā

- Bērnu **pirmais kontakts ar tehnoloģijām** notiek ļoti agrā vecumā - **pirms 2 gadu sasniegšanas.**
- Vecāku iesaistes amplitūda ir plaša: no aizsardzības un lietošanas ierobežošanas līdz atbalstam un sadarbībai.
- Vecāku iesaistīšanās motivācija pamatojas viņu bailēs no iespējamās negatīvas ietekmes un riskiem (vardarbība, sex, narkotikas, anoreksija utt.).
- Trūkst pedagoģiskās starpniecības tehnoloģiju lietošanā, **tehnoloģijas izmanto «kā aukli».**
- Līdz skolas gaitu uzsākšanai, **bērnu digitālās prasības jautājumi lielākoties deleģēti vecākiem.**

Situācija Latvijā

- **Latvijā vecākiem raksturīga** nevis pozitīva (atbalstoša), vai negatīva (aizliedzoša) iesaiste bērnu digitālajās darbībās, bet gan tā saucamā **«blāvā» iesaiste (plaša, nevadīta piekļuve ar aizliegšanas elementiem).**
- Raksturojot ģimenes kontekstu Latvijā, jāatzīst, ka **ģimenēs ir plašs tehnoloģiju klāsts**, kas ir visai tipiski Latvijas situācijai, kurā ir **populāras patērētāju sabiedrības vērtības**. Tādejādi arī piekļuves iespējas tehnoloģijām ir plašas.
- Bērniem līdz 8 gadu vecumam **nepietiekams priekšstats par iespējamajiem riskiem**, kas saistīti ar tehnoloģiju lietošanu, kā arī **nepietiekama vecumam atbilstošas digitālās prasmes**.

Secinājumi

- Izveidot reālas, pētījumos balstītas **vadlīnijas** (atbilstoši bērnu vecuma grupām: 0-2, 3-4, 5-8) **vecākiem** par jaunākā vecuma bērnu darbošanos interneta vidē, lai maksimizētu bērnu ieguvumus un minimalizētu iespējamos riskus.
- Nepieciešams stiprināt **vecāku pedagoģiskās kompetences pilnveidi** ar informālās un neformālās izglītības līdzekļiem.
- Bērniem līdz 8 gadu vecumam **nepieciešams mērķtiecīgs pedagoģisks atbalsts digitālās prasības veicināšanā**, t.i. veicināma pirmsskolas izglītības digitālā transformācija.

Padomi tehnoloģiju lietošanā bērniem no 0 – 4 gadu vecumam

- **0 – 2 g. tehnoloģiju lietošana bērniem nav vēlama;** nav nepieciešama personīgā ierīce; vecumam atbilstošas aplikācijas kopā ar vecākiem 15 min.; bērna attīstībai svarīgas kustības, satveršana, aplūkošana pagaršošana; emocionālā piesaiste cilvēkam ir galvenais attīstības mērķis.
- **2 – 4 g.** ir pieejamas aplikācijas; darbošanās tikai kopā ar pieaugušo 2 x 15 min. dienā maksimums, pētnieki uzskata, ka **labāk vēl no tā izvairīties;** nav nepieciešama personīgā ierīce; bērniem jāiepazīst sevi un savu ķermeni; kustības kā pasaules izzināšanas līdzeklis.

Padomi tehnoloģiju lietošanā bērniem no 4 – 8 gadu vecumam

- **4 – 6** gadu vecumā **tehnoloģiju izmantošana veicina bērna attīstību**; taču personīgā ierīce vēl nav nepieciešama; laika ierobežošana/režīms u.c. noteikumi nepieciešami; pieaug zinātkāre, te noder vecumam atbilstošas aplikācijas; ļoti svarīga šajā vecumā ir iztēles un fantāzijas attīstīšana, kas visefektīvāk īstenojas darbojoties pašam.
- **6 – 8** gadu vecumā skolas gaitu uzsākšana ir nopietns izaicinājums bērna socializācijas procesā; koncentrēšanās mācībām kā pamatuzdevums; šajā vecumā pats nozīmīgākais ir komunikācija ar vienaudžiem, **tehnoloģiju izmantošana līdz 30 minūtēm vienā reizē ir pilnīgi pieņemama**; personīgās ierīces iegādāšanās atkarīga no katra bērna specifiskā dienas režīma: mobilam bērnam – mobilas ierīces.

Rekomendācijas pedagogiem un vecākiem

- Audzināšanā pieaugušie vienmēr ir aktīvi līdzdalībnieki – mediju vide nav izņēmums.
- Neslēpieties no problēmām saistībā ar bērnu mediju lietošanas paradumiem – tās pašas no sevis nepāries.
- Medijaudzināšanā galvenais ir mērķtiecīgi palielināt bērna sociālo rīcībspēju, nevis mazināt iespējas mediju vidē, neko nepiedāvājot vietā.
- **NO AIZLIEGUMIEM PIE NOTEIKUMIEM!!!!**

Paldies par uzmanību!